

УДК 379.8:316.334.56

Сахарук М. – студ. кафедри культурології РДГУ

ПАРК ЯК ОСЕРЕДОК ОРГАНІЗАЦІЇ ДОЗВІЛЛЯ МІСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ

Становлення української держави, радикальні зміни, що відбулися в соціальній, економічній та культурній сферах життя суспільства, зумовили трансформаційні процеси у сфері культури: роздержавлення, приватизація, комерціалізація, поява та впровадження в практику перспективних соціально-культурних проектів.

В умовах утвердження демократичних принципів організації суспільного життя в Україні відкривається реальна можливість залучення кожного громадянина до активної життєдіяльності у соціумі, соціально-культурної творчості, виконання ним своїх громадянських обов'язків, до споживання та творення цінностей культури з метою всебічного розвитку (духовного, інтелектуального, творчого, фізичного) й самореалізації.

Важлива роль у цьому процесі належить паркам, що мають можливість розвивати соціально-культурну активність населення, формувати кожного громадянина як суб'єкта культурного процесу, відзначається в Державній програмі розвитку парків культури і відпочинку в Україні (1996 р.) [1]. Це найбільш демократичні заклади рекреаційного простору, в яких забезпечується змістовне проведення вільного часу. В своєму дослідженні «Використання сучасних рекреаційних технологій у парковій індустрії» О.Копієвська називає парки соціально-культурними інститутами, які максимально включені у зміцненні духовних засад суспільства та реалізацію завдань національного виховання [4; 147]. У науковій розвідці «Дозвілля в зарубіжних країнах» І.Петрова зазначає, що за останні роки активність людини у сфері дозвілля набула нової якості, спостерігається збагачення видів, форм, методів, усього діапазону дозвіллевої діяльності не тільки зарубіжжя, а й України [8; 11].

У зв'язку з цим діяльність парків активно модернізується, впроваджуються інноваційні технології дозвіллевого обслуговування різних категорій населення. Систему соціальних інститутів дозвілля паркового типу складають парки культури і відпочинку, дендропарки, гідропарки, лісопарки, парки розваг, зоологічні парки, ботанічні сади, національні природні парки та заповідники [1; 44].

Парки відіграють не тільки рекреаційну, а й велику виховну і просвітницьку роль, мають величезний світоглядний і емоційний вплив на людину. Як відзначав Д.Лихачов у праці «Заметки о реставрации мемориальных садов и парков, парковое мистецтво несе на собі відбиток естетичних критеріїв, філософських систем і великих стилів [6; 25]. І не випадково в парках втілювалися творчі ідеї поетів, художників. Крім того, парки завжди були пов'язані з побутом, звичаями, загальним ладом життя. Вони цінні не лише тим, що в них є, але і тим, що в них було.

Парки – ідеальна культура та межа, на якій поєднуються людина і природа. Розвиваючи цю думку, Д.Лихачов підкреслював, що і екологію не можна обмежувати завданнями збереження природного середовища, оскільки для життя людини, не менше, ніж природне оточення, важливе середовище, створене культурою його предків і ним самим [6; 70].

Парки культури і відпочинку – загальнодоступні державні, комунальні чи приватні соціально-культурні центри, організації культури загальнодержавного, регіонального та місцевого рівня, які здійснюють рекреаційну діяльність в умовах природного середовища.

Парки культури і відпочинку є невід'ємною частиною системи організації дозвілля людей. Вони органічно пов'язані з загальними процесами соціального і культурного життя сучасного суспільства. Об'єктивні потреби суспільного розвитку ставлять перед педагогічною наукою проблеми пошуку нових напрямів, моделей, форм і методів виховання. Зростання ролі, значення, популярності парків в сучасній життєдіяльності обумовлено процесами урбанізації життя, інтелектуалізації праці, нарощенням психологічного

навантаження на виробництві. Роль парків дедалі зростає в умовах загрози екологічної кризи, коли вони стають необхідними природними осередками, створюють сприятливий мікроклімат для повноцінної життєдіяльності як багатофункціональні культурно-рекреаційні центри.

Діяльність парків за роки державної незалежності України засвідчила появу інноваційних технологій в галузі організації дозвілля. Значний вплив на них мали соціально-культурні процеси як в Україні (відродження та розвиток національної культури, активний процес формування демократичних засад у державі, міської індустрії дозвілля, поява нових видів парків, розвиток ринкових відносин у невиробничих галузях, стрімке наповнення культурного простору України сучасними формами відпочинку та масової культури), так і міжнародні (глобалізація, поява інноваційних технологій паркового дозвілля), відзначає О.Копієвська [5; 14].

Система закладів культури та дозвілля в Україні сформована за територіальним та відомчим принципами. Її на сучасному етапі складають такі типи і види парків: парки культури і відпочинку, гідропарки, дендропарки, лісопарки, зоопарки, парки розваг, аквапарки, сквери, ботанічні сади, національні природні парки та заповідники.

Парки культури і відпочинку є найбільш поширеними, їх кількість від загальної складає 80%. Це культурно-дозвіллеві установи, які функціонують на території населених пунктів і організовують дозвілля різних вікових категорій населення. Основу зелених насаджень складають дерева, кущі, квіти. У парках є рекреаційні зони для відпочинку батьків із дітьми (ігрові майданчики), людей старшого віку, молоді (танцювальні майданчики), літня естрада. Прикладом є Рівненський міський парк ім. Т.Шевченка – центр святкового, творчорозвиваючого, розважального, фізично-оздоровчого дозвілля, місце проведення, конкурсів, концертів, виставок. До послуг рівнян – містечко атракціонів (18 видів активного відпочинку), більярдна зала, тенісні корти, шахово-шашковий павільйон.

Заслуговують на увагу й парки ім. Т.Шевченка та ім. В.Чкалова Дніпропетровської області – потужні осередки культурного, спортивного та розважального дозвілля населення. До уваги відвідувачів запропоновані гідрозона річки Дніпро та озеро, спортивні майданчики, дитяча залізниця, літній і дитячий майданчики, пам'ятки природи.

Гідропарки – установи, рекреаційну територію яких складають суходіл та водойми (озера, річки, ставки, штучні водойми). Для прикладу – гідропарки у містах Рівному, Тернополі, Києві, Дніпропетровську, Кременчуці. Вони надають відвідувачам можливість організувати цікаве дозвілля на березі водойми. У м. Рівному гідропарк почав функціонувати у 1982 р. і був створений на базі басейну річки Усті, Басівкутського озера та молодіжного парку «Комсомольський». Парки були місцями проведення народних гулянь (Івана Купала), конкурсів та фестивалів художньої творчості, молодіжної пісні, дитячого малюнка на асфальті, виставок квітів [7; 58].

Порівняно недавно з'явився такий вид відпочинку як аквапарки – центри дозвілля з розширеними функціями, що забезпечують різні можливості для відпочинку, розваг і оздоровлення. Перевагою таких парків є: широкий діапазон дозвіллевих і супутніх послуг, демократичність (доступність різним категоріям відвідувачів), поєднання в комплексі споруд дозвіллевих, культурних і розважальних функцій. Яскравим прикладом цього є Аквапарк «ЛІМПОПО», що знаходиться в м. Тернопіль. Площа аквапарку становить 2700 кв. метрів. Тут може вільно розміститися 450 осіб водночас. В аквапарку три басейни різного типу загальним об'ємом майже 900 кубічних метрів. В даному аквапарку відвідувачі можуть цікаво провести власне дозвілля, відпочити з усією сім'єю та родиною. В «Лімпопо» представлений мультимедійний атракціон «Чорна діра» зі світловими ефектами, стереозвуком і можливістю мультипрограмування. Коли летиш в ній, то можна побачити неймовірну гру світла і почути найнесподіваніші звуки. Висота старту «Чорної діри» 12,5 м, а довжина цього екзотичного маршруту – 60 м. Ще одна гірка «Боді слайд» дещо нижча – 6,5 м і майже вдвічі коротша, але вона теж обов'язково сподобається любителям гострих

відчуттів. Своїй назві відповідають і дві крутих гірки «Камікадзе» (висотою 10,5 м, довжиною 33 м). Для батьків із маленькими дітьми ідеальною є «Сімейна гірка» – висота 4,5 м і 20 м довжини. До речі, всі атракціони відповідають європейським стандартам якості, санітарним нормам і абсолютно безпечні.

У дорослому басейні облаштовані доріжки для спортивних тренувань, довжиною 25 метрів (коротка вода). Найглибші місця у басейні – до 1,5 метра.

До уваги малюків представлені два дитячих басейни: один глибиною 90 см для занять із плавання, другий – глибиною від 20 до 40 см. І окрім того, що просто хлюпатись у воді, діти зможуть тут навчитися плавати. Керують цим процесом досвідчені тренери-інструктори. Окрім навчання, діти можуть і розважатись, їм обов'язково сподобаються атракціони: «Восьминіг із парасолькою», гірки «Слон» (з приставним подовженим спуском) та «Кролик», симпатичний «Гриб», що видуває фонтани теплої води. Окрім того, є багато інших фонтанів та каскадів.

Для любителів відпочити у воді облаштовано спеціальну spa-зону з усіма видами гідротерапії та аеромасажу. Своєрідною «родзинкою» комплексу є турецька баня Хамам. Все зроблено в кращих східних традиціях – мармур, доступ пари з усіх боків, великий стіл-лежак посередині. До речі, можливість полежати і розслабитись є важливою умовою для ефективного масажу, без якого не обходиться жодна поважаюча себе лазня. Є тут солярій, спортивні зали для занять фітнесом із силовими тренажерами. Коктейльна карта цього закладу пропонує смачні безалкогольні коктейлі, тому батьки можуть сміливо пригощати тут екзотичними і корисними напоями своїх малюків.

Дослідники вважають що цей молодий і популярний вид парку за своїм концептуальним рішенням походить від античних термів з їх багатофункціональністю і складними інженерними спорудами – басейнами і фонтанами, кімнатами для ігор і фізичних вправ, залами для філософських бесід, бібліотеками і картинними галереями.

Парки в сучасній Україні – поліфункціональні заклади, що проводять різносторонню культурно-дозвілєву роботу з населенням. Її характеризують трансформаційні процеси, які слід розуміти як синтез традицій та інновацій, пошук і впровадження ефективних технологій, форм і методів сімейного, дитячого, молодіжного дозвілля. За останні роки діяльність мережі паркових закладів України спрямована на розвиток національної культури, духовно-творчого потенціалу населення, формування здорового способу життя. В напрямках роботи парків помітним є регіональний аспект, що свідчить про пошуки нових форм дозвілєвої роботи з урахуванням рекреаційного потенціалу регіонів.

Провідними напрямками дозвілєвої роботи парків є популяризація традиційної культури, професійного мистецтва, аматорської творчості, організації розважального та фізично-оздоровчого дозвілля, формування здорового способу життя населення, проведення превентивної роботи з підлітками, забезпечення приємного відпочинку різних категорій населення на лоні природи [3; 22-23].

Крім удосконалення традиційної практики, парки стали ініціаторами цікавих соціально-культурних проектів. Прикладом їх практичної реалізації стало започаткування конкурсів виконавської майстерності сільських культурних організаторів (сmt. Гоща Рівненська обл.); районні мистецькі проекти: конкурс дитячої поезії «Провесін» (сmt. Березно) та сучасної естрадної пісні «Зоряний шлях» (м. Дубно, Рівненська обл.), «Гуцулочка» (Івано-Франківська обл.); літературного свята «Кобзарєва пісня» (м. Черкаси); фестивалів: естрадного мистецтва «Пісні над Стиром» (сmt. Демидівка), «Театральний вернісаж» (м. Вінниця).

Аматорську творчість населення окремих областей України представляють на різноманітних фестивалях та конкурсах, місцями проведення яких стали паркові зони: фестивалі-конкурси народного хореографічного мистецтва (м. Львів), фестивалі козацької пісні (м. Донецьк), міжнародному фестивалі «Древлянські джерела» (м. Рівне).

Організація масової культурно-дозвілєвої діяльності починається з вивчення стану соціального середовища, яке являє собою сукупність конкретно-історичних суспільних

відносин, об'єктивних та суб'єктивних умов і факторів. Парк є для людини не лише природним середовищем, а культурним соціумом, в якому вона може себе повністю реалізувати та задовольнити свої потреби. Паркове природне середовище сприяє вихованню естетичного смаку, сприйняття навколишньої природи в різних її проявах, формує вміння дотримуватися певного балансу між чуттєво-емоційним сприйманням і когнітивним, абстрактним мисленням.

Отже, в системі культурно-дозвіллевої роботи в Україні важливе місце належить паркам. Вони вирішують актуальні завдання змістовної організації вільного часу та національного виховання громадян на засадах історико-культурної спадщини, народних традицій та з урахуванням сучасних цивілізаційних процесів. Специфіка парку як установи дозвілля полягає у тому, що рекреаційний процес відбувається у природному середовищі. Особливо зростає роль парків у системі розвитку місцевого туризму, оздоровлення дітей в містах під час літніх канікул, створення умов для ефективного відпочинку в різні пори року.

Список використаної літератури

1. *Державна програма розвитку парків культури і відпочинку в Україні*: нормативні матеріали Міністерства культури і мистецтв України. – К., 1996.
2. *Гумилев Л.Н.* География этноса в исторический период / Л.Н. Гумилев. – Л.: Наука, 1990.
3. *Іваніщєва Л.* Парк – комплекс / Л.Іваніщєва // Українська культура. – 1991. – № 3.
4. *Копієвська О.Р.* Використання сучасних рекреаційних технологій у парковій індустрії / О.Р. Копієвська // Матеріали міжнародної наук.-практ. конф. «Педагогічні та рекреаційні технології в сучасній індустрії дозвілля» (4-6.06.2004 р.). – К.: КНУКіМ, 2004.
5. *Копієвська О.Р.* Паркова робота з різними категоріями населення / О.Р. Копієвська // Посвіт. – 1997. – № 1.
6. *Лихачев Д.С.* Заметки о реставрации мемориальных садов и парков // Восстановление памятников культуры / Д.С. Лихачев. – М.: Искусство, 1981.
7. *Мироненко А.Ф.* Інноваційні заклади культури клубного типу в Україні: досвід, проблеми, перспективи / А.Ф. Мироненко. – К.: ПКПК, 1998.
8. *Петрова І.В.* Дозвілля в зарубіжних країнах / І.В. Петрова. – К.: Кондор, 2005.
9. *Інтернет ресурси: <http://www.alligator.te.ua>*

Резюме

Розглядається регіональна паркова діяльність в сучасній Україні.

Ключові слова: парк, рекреація, культурно-дозвіллева діяльність, Україна.

Summary

Saharuk M. Park as cell of organization of leisure of urban population

Regional park activity is examined in modern Ukraine.

Key words: park, recreation, Ukraine.

Надійшла до редакції 23.11.2012 р.